

DIE SITUASIE IN AFRIKA EN DIE KERK

Daar bestaan nie iets soos "Afrika" nie — as daardeur 'n eenheid in een of ander vorm veronderstel word. Die enigste sin waarin dit wel gebruik kan word, is as 'n geografiese begrip om 'n vasteland aan te dui wat van ander vastelande onderskei word. Sodra 'n mens egter by die mens in Afrika kom dan is daar in meer as een opsig 'n bonte verskeidenheid — 'n verskeidenheid van volke, tale en ook van godsdiens. Omtrent alle godsdiens van die wêreld word in Afrika aangetref, maar as 'n mens vereers net die dominante godsdiens beskou dan kan Afrika in drie breë gebiede ingedeel word, naamlik Noord-Afrika suid tot by 'n lyn wat van Ghinee in die weste strek tot by Somalië in die ooste waar die Islam die oorwegende godsdiens is; Sentraal-Afrika van die genoemde lyn suid tot by 'n onreëlmatige lyn wat strek van die noordelike gedeelte van Suidwes-Afrika, met die suidegrens van Betsjoeanaland, oor Noord-Transvaal na Mosambiek waar die heidense stamgodsdiens die sterkste is, en Suidelike Afrika waar die Christendom oorwegend is.

Die saak is egter nie so eenvoudig nie; die grense kan nie so reguit getrek word nie. In die oorwegend Islamitiese deel van Afrika is daar ook sterk Christelike gemeenskappe waarvan sommige baie oud is. In Egipte is daar bv. Koptiese Christene en in Ethiopië gaan die Christendom terug tot die vierde eeu na Christus. Daar is ook sterk Christelike gemeenskappe in die noorde van Tunisië en Algerië en in die weste van Senegal, Gambia, Portugees Ghinee en Ghinee. Ook in die middelste deel van Afrika waar die stamgodsdiens oorwegend is, kom daar gedeeltes voor waar die Christendom sterk verteenwoordig is, bv. in Suid-Rhodesië, Njassaland en Mosambiek, die westerlike gedeelte van Angola en die sentrale deel van Kenia. Langs die ooskus het die Islam tot by die noorde van Mosambiek ingedring. In Suid-Afrika wat as hoofsaaklik Christelik beskou kan word, is daar gedeeltes waar die stamgodsdiens baie sterk verteenwoordig is.

Die Amerikaners begin nou ook besef dat Afrika nie 'n eenheid is nie en hulle praat nou meer realities van „the three Africas”, d.w.s. „Islamic Africa” of Noord-Afrika, „Black Africa” of Sentraal Afrika en „Southern Africa” waar die westerse beskawing die toon aangee. 'n Skrywer oor Afrika sê: „There is indeed little doubt that the fate of religion, rather than of politics and economics, will ultimately determine the fate of the continent”.

Die stryd om die siel van Afrika is 'n seshoekige tussen Animisme, die Christendom, Islam, Marxisme, Pan-Afikanisme en wat die Engelse noem „gadgetry”, d.w.s. die geloof dat die besit van 'n groot aantal materiële goedere die belangrikste in die lewe is.

DIE ISLAM.

Elf Sossidi skryf in 'n artikel „Gott in Afrika” (Frankfurter Hefte, Feb. 1965) as volg :

Naas die ortodokse Islam van die inwoners bestaan daar talryke trappe en oorgang tussen islamities-animistiese mengvorme (soms met variante na die Christendom en na die moderne westerse rasionalisme).

Daarteenoor staan die neo-Moslems. Dit is 'n liberale moderne Islam, wat westerse kultuurinvloed ondergaan het, Hierdie neo-moslems word deur die ortodokses met afsku en wantroue bejeën. Maar dit is hulle wat aan die uitbreiding van die Islam in Afrika deur die navolging van die tegnieke van die westerse sendingwerk, 'n nuwe stoot gegee het.

Volgens die Achmadijja-beweging is daar vandag 647 miljoen Moslems in die wêreld. Ander verminder die syfer na 465 miljoen. In 35 lande in Afrika en Asië is die meerderheid Moslems.

Daar is ongeveer 81½ miljoen Moslems in Afrika d.w.s. iets meer as een-derde van die hele bevolking (d.i. 35.3% — syfer van 1959).

Die lande met die hoogste persentasie Moslems d.w.s. oor die 90% van die bevolking is veral in twee gebiede geleë, nl. Noordwes-Afrika en die sg. Horing van Afrika by Somaliland. Die meeste lande in Noord-Afrika het meer as 50% Moslems. Selfs in Ethiopië met sy ou Christelike tradisie is daar 33.3% Moslems.

Terwyl ons van Ethiopië praat, kan ek net meld dat hoewel die Christelike godsdiens staatsgodsdiens is, daar maar 17.5% Koptiese Christene, .96% Protestante en .59% Rooms Katolieke, dus altesame nog geen 20% Christene is nie.

Getalle in Afrika is 'n probleem. Hulle is nie betroubaar nie en daar bestaan groot verskille tussen verskillende opgawes. Die rede is dat sommige lande geen sensus hou nie. Die toestande verander ook so vinnig dat syfers gou verouderd raak. Wat Afrika betref is in al die lande van Noord-Afrika van Mauritanië in die weste tot Egipte in die ooste meer as 90% van die bevolking Moslems: Mauritanië en Spaanse Sahara elk 98%, Marokko 95%, Algerië 92%, Tunisië 87% Libië 92%, Egipte 93%. Somalië het 90% en die Soedan 86%. Daaraan grens 'n aantal lande met tussen 50% en 75%: Tsjaad met 50%, Niger met 75%, Senegal met 70%, Mali en Ghinee elk met 60% en Nigerië met 55%. Die lande wat aan hierdie groep grens het minder as 50%.

Die Islam maak egter vordering veral in Wes-Afrika. Sommige skat dat die Islam hier 9 bekeerlinge maak vir elke een wat tot die

Christendom oorgaan. Elf Sossidi in Frankfurter Hefte gee die getal 10.1 aan. Dit mag 'n oordrewe syfer wees maar daar kan geen twyfel bestaan dat die Islam wel vinnig in Afrika uitbrei nie, ten spyte van die wat die vordering van die Islam ontken. Die Amerikaanse Bybelvereniging het in 1963 gerapporteer dat die Moslems elke jaar in Afrika 4,000 sendelinge oplei en dat hulle in baie gebiede twee bekeerlinge maak teen elke een wat na die Christendom bekeer word. Van die destydse plus-minus 244 miljoen mens in Afrika was minder as 20 miljoen protestanse Christene. Die sekretaris van die Bybelvereniging sê dat die suksesvolle stoot van die Islam na die suide die taak van Bybelverspreiding moeiliker maak.

Wat is die geheim van die vordering van die Islam in Afrika? Die meeste van hierdie dinge sal aan u bekend wees maar dit is goed om dit weer hier op te som :

- (1) Een rede is die eenvoud van die Islam. Die belydenis is eenvoudig 'n aanvaarding dat daar geen god is behalwe Allah en dat Mohammed sy profeet is. Hoewel dit verkeerd sou wees om te beweer dat daar geen leerstellinge is nie, is dit vir die meeste voldoende om sekere praktiese voorskrifte na te kom : dat hulle God vyf keer per dag op 'n bepaalde wyse moet aanbid, dat hulle gedurende die maand Ramadan moet vas, dat hulle nie alkohol en varkveis moet gebruik nie, dat hulle aan die armes bydraes moet gee en indien moontlik die pelgrimstog na Mekka minstens een keer in hul lewe moet aflê. Verder laat die Islam veelwywery toe : tot vier vroue mits hulle gelyk behandel word en dan nog bewywe sonder beperking.
- (2) Verder het die Islam die naam gekry dat hy mense as gelykwaardig beskou en behandel en dat hy verdraagsaam is. Die Christendom word in Afrika daarvan beskuldig dat dit die godsdiens van die blanke is, terwyl Islam sy grootste aanhang onder nie-Europese volke het. Alhoewel daar verskille tussen Islamitiese sektes is, is dit dikwels nie so groot as tussen sommige Christene nie. Moslems van alle sektes aanbid in dieselfde moskee en die Moslems selfs van vyandige lande neem aan die pelgrimstog deel.
- (3) Islam is derdens meer as 'n godsdiens. Dit is ook 'n beskawingsvorm en 'n kultuur. Dit is 'n lewenswyse waarin die handeling van die mens met die wil van God moet ooreenkom soos geopenbaar deur 'n profeet en 'n boek.

Spencer Trimmingham onderskei in sy *Islam in West Africa* drie stadië wat 'n animitiese samelewing deurgaans wanneer hy aan die invloed van die Islam blootgestel word. Die eerste is 'n voorbereidende :

hier word net 'n paar elemente van die Islamitiese kultuur in die alledaagse lewenswyse van die animiste geïnfiltreer. In die tweede stadium volg die oorgang na die Islam maar meer in dié sin dat hulle met die ou lewensvorme breek as dat die nuwe een volledig oorgeneem word. In die derde stadium volg 'n geleidelike proses waarin die Islam die stamlewe verander en in besonderhede in Islamitiese sin omvorm.

Die Indies-Pakistanse sekte, die sg. Achmadijja, is al die laaste 40 jaar besig om met westerse metodes sistematies in die voormalige Britse Oos- en Wes-Afrika sendingwerk te doen. Die oprigting van steunpunte, die versorging van siekes, onderwys, tegniese opleiding en godsdienstige opvoeding soos die Christendom dit as instrument vir evangelisasiewerk gebruik het, was 'n 30 jaar gelede vir die Islam vreemd. Dit het egter in Swart Afrika pos gevat.

Die kolonisasie van Afrika deur die westerse moondhede het, vreemd genoeg, die verbreiding van die Islam bevorder (sien Trimmingham, *A History of Islam in West Africa*, bl. 224 en vlg.). Die verval van die ou stamkulture en godsdienste begunstig die Islam meer as die Christendom. Die ou tradisies het 'n weerstand teen die Islam gehad.

Die Rol van die Voormalige Koloniale Moondhede.

Verskillende vorme van die verbreiding van die Islam loop parallel langs mekaar. Dit sal duideliker word as 'n mens die beleid van die koloniale moondhede in die tien jaar voor die onafhanklikheidsverklarings bestudeer.

Die Franse koloniale beleid in Wes-Afrika het met sterk geïslameerde bevolkings in Niger, Senegal en in die Franse Soedan te doen gehad, in 'n mindere mate in Franse Ekwatoriale Afrika. Die uitstralings-sentrum was en is nog Algerië. Die koloniale amptenary het nie die militante Islam teengewerk deur die Christelike sending te bevorder nie, maar deur 'n beleid van ewewig te volg tussen islamisering en georganiseerde animisme. Hulle het probeer om die gedifferensieerde stamlewe in hoër organisasievorme saam te vat. Dit was egter moeilik om die praktyk en oorlewering van die stamreg te kodifiseer. Die seuns van opperhoofde is in skole opgelei, en hulle het moeite gedoen om die stamtradisies in soverre hulle belangrik was in westerse vorm te giet of ten minste instellinge te skep wat 'n teëwig teen die koranskole van die Moslems kon vorm. Hierdie poging om die eie stamkultuur en godsdiens na 'n hoër peil te verhef om hulle teen die Islam te beskerm het egter misluk, miskien deels omdat die Franse koloniale amptenare hierdie proefneming met 'n halwe hart en moontlik juis daarom met ongeduld onderneem het voordat hulle dit uiteindelik prysgegee het.

In die Britse kolonies van Afrika is die Islam en sy uitbreiding nie beskou as 'n verskynsel waarvoor of waarteen hulle moes optree nie. Islamse hoofmanne, heersers of emirs wat teen die Britse planne weerstand gebied het, is met beproefde middels gedwing totdat hulle hulle by die Britse heerskappy aangepas het. Die koloniale moondhede het hulle nie aan die kulturele en godsdienstige probleme wat met die same-syn van Moslems en Animiste ontstaan het, gesteur solank as wat rus en orde geheers het en hul ekonomiese en politieke belange nie daardeur benadeel is nie.

Ook die sg. „nasionalisering van Christelike sendingstasies, skole en hospitale” deur selfstandig geworde state in Afrika het die uitbreiding van die Islam bevorder.

In sommige lande is die Islam aggressief. Veral in Suid-Soedan word die godsdienstvryheid aan bande gelê en is daar voorbeelde van vervolging van Christene.

'n Vlughteling uit die Soedan het beweer dat Christen studente in die openbaar tereggestel is en ook aanhangers van ander godsdienste vervolgd word. 'n Roomse priester wat deur plaaslike owerhede uit die suidelike Soedan verban is, vertel dat 'n kerk op 'n sendingstasie verander is in 'n Islamitiese skool. Hy het bygevoeg dat drie katekiseermeesters op dieselfde sendingstasie in die tronk gestop is.

Op 28 Januarie is uit Khartoem berig dat die Staatskoerant aangekondig het dat sendinggenootskappe voortaan hul aktiwiteite voor 31 Desember van elke jaar aan die owerhede in elke provinsie moet verklaar. In die verklaring moet die gebiede waar hulle werk genoem word, die name van die betrokke sendelinge en enige reise wat sendelinge in die Soedan onderneem. Die betrokke departement moet die sendingaktiwiteite magtig anders sal dit verban word. Uittreksels uit 'n dokument „Regulasies vir Sendinggenootskappe” toon dat die Soedanese regering verdere maatreëls getref het om sendingaktiwiteite te beperk. Sendelinge mag nie deelneem in opvoeding, geneeskunde, landbou, handel, nywerheid nie, mag nie tydskrifte, boeke, brosjures, grammofoonplate publiseer of versprei nie, mag nie radioboodskappe stuur of films vertoon sonder dat hulle vooraf die verlof van die Minister van Binnelandse Sake verkry het nie (Vir die teks van die betrokke wet sien Bulletin van die Afrika-Instituut, Aug. 1963). Dr. W. J. Mann, voorsitter van die Nederlands-Soedanese Kring wat in Maart 1963 op uitnodiging van die Soedanese Regernig gaan ondersoek instel het, rapporteer in Kroniek van Afrika van Augustus 1963. Hy sê dat kerke normaal funksioneer en dat die sendelinge wat die land uitgestuur is almal oorbodige onderwysers was. In 1957 is al die skole, ook sendingskole, genasionaliseer en is die buitelanders

deur Soedanese onderwysers vervang. Die sendingowerhede wys egter daarop dat ook ander wat g'n onderwys gegee het nie soos dokters, verpleegsters, landboukundiges, vertalers, predikante e.d.m. die land uitgestuur is. Volgens hom bestaan daar in die Soedan vryheid i.v.m. die beoefening van die godsdiens. Die vryheid om die Christelike godsdiens te versprei bestaan amptelik nog, maar word in die praktyk sterk belemmer deurdat so baie buitelandse hulpkragte die land moes verlaat.

Die Probleme van die Islam in die Moderne Wêreld.

Baie orientaliste meen egter dat daar ten spyte van uiterlike uitbreiding innerlike swakhede in die Islam te bespeur is. Een daarvan is dat veral in die stedelike gebiede die Islamitiese godsdienssin nie baie diep gaan nie. Op die platteland is die invloed van publieke opinie nog sterk en dit bind die mense.

Daar is lande wat nog baie konservatief is soos Marokko en Saudi Arabië, maar die invloede van die moderne westerse tegniek dring ook stadig maar seker daar in. Jedda in Saudi Arabië sal bv. vanjaar nog 'n televisie-sendstasie kry. In Algerië en Tuisië sal min stadsbewoners met hulle werk ophou om vyf keer per dag die rituele gebed na te kom. In die stede van Sirië en Libanon gebruik die meeste Moslems alkohol en word die persentasie van dié wat gedurende die maand Ramadan vas al minder.

Trimmingham wys in sy boek *Islam in West Africa* daarop dat die invloed van die ou heidense godsdiens in Afrika op die volgelinge van die Islam baie sterk is. Waar die Islam „the official religion of Muslims” is, is die heidense godsdiens „the unofficial religion” (sien bl. 102 vv.).

Daar is onder universitêr-opgeleide studente in Islamitiese lande 'n onverskilligheid te bespeur ten opsigte van Islamitiese tradisies en gewoontes. Ook die Islamitiese vrou wat eeue lank agter voorhangsels en sluiers verberg is, is besig om los te breek. In die Libanon dra die moderne jong meisies bikinis op die strand by Beirut en trou selfs met Christene.

Binne die kringe van die Islam is daar ook 'n neiging om te moderniseer. Daar was 'n tyd toe Islamitiese geleerdes groot bydraes tot die wetenskap gelewer het. Vandag moedig Islamitiese geleerdes hulle mense weer aan om kennis van die wêreld deur middel van die natuurwetenskap op te doen. Dit gaan stadig omdat daar buite die stede 'n weerstand teen hierdie nuwighede bestaan. Verlede jaar is egter vakke soos fisika, geneeskunde en ingenieurswese in Al Aghar-universiteit in Kaïro ingevoer. In Wes-Afrika is daar Islamitiese skole wat aan

die kinders net genoeg Arabies leer om hulle in staat te stel om die Koran te lees.

Die swart nasionalisme het in die laaste jare ook van die Islam 'n mededinger geword.

Wat die **Christendom** betref is daar in Afrika net onder 29-miljoen Rooms Katolieke (28,915,237), net onder 19 miljoen Protestante (18,955,398) en net onder 9 miljoen aanhangers van die Griekse Ortodokse en Koptiese kerke (laasgenoemde: 4,871,362), 'n totaal van 22.8% van die inwoners van Afrika (syfer van 1959). Die Republiek van Suid-Afrika is met iets oor die 7 miljoen die sterkste Protestantse vesting in die hele Afrika. Die tweede met 2½ miljoen was die Kongo (Leopoldville) insluitende Rwanda en Boeroendi. Rooms Katolisisme was met iets onder 7 miljoen die sterkste in die Kongo en die tweede sterkste in Mosambiek met net onder 6 miljoen aanhangers.

In die Republiek is daar net soos in die meeste gebiede van Afrika aanhangers van al die vernaamste godsdiensvorme. Die Protestantse groepe met oor die 7 miljoen is die sterkste, dan volg die Rooms Katolieke met 880,000 (880,650) dan net onder 181,000 aanhangers van die Hinduïsme (180,962), 110,000 (110,223) Moslems, 110,000 Jode en 7,000 (7,347) aanhangers van die Griekse Ortodokse Kerk.

Die Protestante is saamgestel uit verskillende kerke en sektes waaronder die belangrikste groepe die drie Afrikaans Kerke is met hul Bantoe- en Kleurling-susterkerke. Daarna volg die Metodiste groepe en dan die Lutherse Kerke.

Daar was in 1961 net onder 'n half miljoen of .2% aanhangers van die Joodse godsdiens en net onder 'n halfmiljoen aanhangers van die Hinduïsme in Afrika.

As 'n mens hierdie groepe bymekaartel dan gee dit 58.5% van die bevolking van Afrika. Dit beteken dat 41.5% van die bevolking aanhangers is van die heidense stamgodsdiens of van geen van die genoemde godsdiens nie.

Ek keer later tot die Christendom terug.

Die heidense godsdiens het nog 'n sterk invloed in Afrika. In Dahomé is daar nog „kloosters” of opleidingskole vir animistiese priesters en djoedjoe-manne. Op die platteland veral vier die ou gode en voorvadergeeste nog hoogty. Dr. Nkruma hou nog rekening met die inheemse heidense opvattinge in Ghana want hy nooi vooraanstaande djoedjoe-manne na sy amptelike funksies. Toe dr. Nkrumah in Warskou was is fesse jener en water op die grond by die vliegtuig uitgegooi om die tradisionele gode van Ghana tevrede te stel.

Meeste Christene het elemente van die heidense agtergrond in een of ander vorm behou. 'n Aanduiding daarvan is die groot aantal sektes en separatistiese bewegings wat ook in ons land in groot getalle voorkom en wat op een of ander wyse heidense denkwyses of gewoontes met die Christendom probeer verenig. Daar is in Afrika ook in die jongste jare 'n tendens wat parallel met die opkoms van die swart nasionalisme merkbaar is, nl. om na 'n gemoderniseerde vorm van die heidense godsdienste terug te keer.

By die swartman is die Christelike godsdienste van sy kultuur en alledaagse lewe met sy probleme geskei. Swart Christene het die geloof aan 'n wêreld van geestelike kragte en magie behou. Omdat God vir hulle ver van die lewe verwyderd is gaan hulle met hulle alledaagse probleme na die voorvadergeeste en neem hulle toevlug tot die magie. Baie het dus 2 godsdienste: die van die Bybel en die heidense.

Die Sionistiese en profet.-messiaanse sektes het 'n geloof aan 'n transendente God maar die godsdienste van die meeste is heeltemal heidens met 'n vernis van Christelike vorme.

Die Christelike erediens is vir die swartman vreemd. Dit is die godsdienste van die blanke.

In hierdie verband wil ek herinner aan 'n uitlating van dr. Visser 't Hooft, sekretaris-generaal van die Wêreldraad van Kerke, 'n jaar of meer gelede. Hy het die gedagte uitgespreek dat die kerke in Afrika hul eie liturgie behoort te ontwikkel wat by hul volksaard aanpas. Hy sien bv. nie in waarom die trom nie by die erediens geslaan sal word i.p.v. dat die orrel gebruik word nie e.d.m. Dit is waarskynlik gesê na aanleiding van Rooms Katolieke se invoering van tromme en inheemse liedere in die Kongo en Bo-Volta i.p.v. konvensionele liturgiese musiek by die hoë mis. Dit is interessant as 'n mens dit beskou in die lig van die liberalistiese eis dat die kerke in S.A. hul deure vir swart Christene moet oopgooi, omdat ons almal broers sou wees. Beteken dit nou dat in Afrika die Christendom hom by die swartman moet aanpas en die blanke sy identiteit moet prysgee en kerklike vorme moet aanvaar wat vir hom vreemd is, of het dr. 't Hooft bedoel dat elke nasionale groep sy eie vorme van Christelike erediens e.d.m. op grond van die Skrif moet vind. Lg. sou in ooreenstemming wees met die tradisionele beleid in S.A. wat dikwels ook deur kerke in die buiteland verdoem word.

Die Bantoe benader dinge anders as die Blanke en ons moet dit leer insien. In dié verband wil ek 'n staaltjie vertel van 'n konferensie wat in 1945 met Bantoe-leraars gehou is i.v.m. die Bantoe se tradisies

en die Christendom. Een van die Bantoe-leraars het in die loop van die bespreking gesê dat hy die blanke nie kan verstaan nie. Toe aan hom gevra is wat hy bedoel, het hy die volgende voorbeeld genoem: As 'n perd sy poot in die pad beseer, dan sal die blanke medisyne aan die perd se poot smeer. Die Bantoe sal dit nie doen nie maar sal die medisyne op die plek in die pad smeer. Dit kom daarop neer dat 'n opgevoede Bantoe wat 'n teologiese opleiding agter die rug het magies dink en gebeurtenisse soos bogenoemde heeltemal anders benader as die blanke.

Met die opkoms van die nasionalisme in Afrika het daar 'n reaksie ingetree teen die Christendom, die kolonialisme en die blanke, en ook 'n nuwe belangstelling in die heidendom. Dit word gepropageer en daar word pogings aangewend om 'n filosofiese basis daarvoor te vind. Vgl. V. C. Mutwa: *Indaba my Children*. Die godsdiens van sy volk is vir hom edeler as die van die Christendom of die Islam.

Godsdienstige simboliek word soms vir politieke doeleindes ingespan, vgl. bv. Nkrumah: Soek eers die politieke koninkryk en alles sal vir jou bygevoeg word, en vgl. ook Kenyatta met die Mau-Mau.

Moeilikhede vir die Christelike Sending.

Een van die nadele van die Christelike sending is dat die blanke sendelinge hul beskaafde lewensstandaard in meerdere of mindere mate handhaaf. Dit is moeilik om hierdie kloof te oorbrug,

Afgesien hiervan eis die Christelike sending van diegene wat tot bekering kom 'n veeleisende voorbereiding en 'n geestelike opleiding van een of twee jaar as voorwaarde vir opname in die Christelike gemeenskap. Die gedrag van dié wat tot die Christendom oorgaan word dopgehou en hulle word gedurig vermaan. Monogamie word as vereiste gestel — die ander vroue behalwe die eerste moet verstoot word (hier is soms in die praktyk toegewings gemaak). Die Christelike sending veroorsaak 'n vervreemding van die gedoopte swarte van sy stam, net soos die blanke sendeling 'n afgesonderde lewe voer. Die resultaat van die bekering en die westerse invloed is dikwels 'n tipe „évolué”, 'n ontstamde swarte, soos veral die Frans koloniale beleid geskep het.

Daarenteë het die Islam daarin geslaag om 'n sintese te bereik. Die Islamitiese sendingaktiwiteit het ook die voordeel dat dit i.p.v. die Christelike nederigheid 'n oorwinnende militante houding aanneem en aan die swartes die gevoel gee dat hulle met die hulp van die Islam suksesvol teen die blankes weerstand kan bied.

Die Christelike Kerke in Afrika.

Die Christelike kerke in Afrika strewende na 'n ekumeniese samewerking en die staat verhinder dit nie. Die Anglikaanse biskop van Ibadan (Nigerië) het 'n beroep gedoen dat 'n einde gemaak moet word aan wat hy genoem het „ecclesiastical tribalism”. Hy het ook 'n skema aangekondig om alle kerkgenootskappe in Nigerië te verenig. min of meer soos in Suid-Indië gebeur het.

Die Christelike kerk in Swart Afrika het, soos Tom Mboya van Kenia aan die Catholic Herald verklaar het, nege uit die tien keer hulle heelhartig met die saak van die nasionalisme in Afrika vereenselwig en sommige van die swart leiers is Christene.

Buite die groot kusstede het die Christendom egter 'n opdraande stryd. Hulle kom te staan voor die uitbreiding van die Islam en die neo-heidense sekularisme.

Sover het die onafhanklike state van Afrika in die algemeen vriendskaplike of neutraal teenoor die Christelike kerke gestaan. Selfs die anti-Katolieke wetgewing in Ghinee was meer gerig teen 'n Franse aartsbiskop as teen die kerk self. Waarskynlik word die kerk geduld omdat hulle as deel van die landskap aanvaar word.

Vandag word die priesters en predikante suid van die Sahara so gou moontlik „gcafrikaniseer” soos dit genoem word. Dit gaan egter nie so maklik nie omdat die lande nie die opgeleide mense besit nie en ook nie voldoende mense hulleself aanbied nie. Die rede hiervoor is dat by baie swartes die primêre doel van die onderwys is om geld in te bring, en daarvoor deug die teologiese studie blykbaar nie. Die lang opleiding, die politieke ambisies en snobisme is verdere hindernisse. Die ouers verlang dat minstens een van hul gesin 'n hoë amptelike posisie sal beklee. Hulle wil nie 'n predikant in die familie hê nie.

Politieke Invloed van Godsdienstige Bewegings.

'n Skrywer sê die volgende i.v.m. die gevare wat Afrika bedreig „One could say that the society which now menaces Africa is a mixture of post-Christian, colonial suburbanism and revived indigenous paganism, the whole dressed with a thick sauce of gadgetry and Pan-Africanism”. Die Amerikaans-gebore leiers en vaders van die Pan-Africanisme, van Marcus Garvey af tot George Padmore en Frantz Fanon, was almal agnostieke. Sommige was marxiste, soos dr. W. E. B. du Bois. Daar is ook die politieke invloed wat afgesette Roomse priesters uitgeoefen het, veral in die Franssprekende dele van Wes-Afrika. In dieselfde gebied moet ook die invloed van die vrymesselaars genoem word „who will remain anti-clerical until the massacre of the last priest”. Al hierdie faktore is vir die Christendom ongunstig.

Stamlojaliteit sal ook onder sekere omstandighede vir die Christendom ongunstig werk. Dit word reeds deur die sekulêre nasionaliste vir hul eie doeleindes ingespan. Die swart leiers van Afrika stel baie meer belang daarin om die stamlojaliteit te werf as om die verwesterde swartman aan sy kant te kry. Selfs dr. Nkrumah het hom laat verkies tot stamhoof. Stamlojaliteit is nie 'n saak van vrye keuse nie. Dit word deur die individu oorgeërf en hy kan alleen daarvan afstand doen deur morele selfmoord te pleeg. As die stam dus „nasionalisties” word, dan ook die individu.

Sommige van die sektes en separatistiese bewegings in Afrika is nie net godsdienstige bewegings nie maar het hulle ook soms met politieke bedrywighede besig gehou, en om dié rede met die staat in botsing gekom. Ek herinner aan die Shembeïete in Soeloeland wat jare gelede moord en doodslag gesaai het. Die Lumpa-sekte onder leiding van Alice Lenshina het in Zambië met die staat in botsing gekom waardeur honderde (meer as 600) omgekom het.

Lede van die sg. „Wagtoring” of „Gctuies van Jehowa” wat o.a. van die standpunt uitgaan dat hierdie wêreld en dus ook die kerk en die staat onder die heerskappy van die duiwel staan, het al verskeie kere weens hul bedrywighede in die gebiede noord van die Republiek in die moeilikheid gekom.

In 'n brief ontvang van die Instituut vir Sosiologie van die Brusselsse Vrye Universiteit gedateer 23 Maart 1965 word 'n boek oor „millennialisme en akkulturasie” aanbeveel deur o.a. te sê: „In die meeste voormalige kolonies, veral in Afrika, het die millennialistiese bewegings soms die eerste vorm van stryd teen die koloniale mag gevorm en kan hulle om hierdie rede as 'n embrionale vorm van nasionalisme beskou word”.

Die Kommunisme.

In die stryd om die siel van Afrika is daar nog 'n faktor wat bykom nl. die kommunisme, wat sy uiterste probeer om 'n vastrappek in Afrika te kry. Dit geld sowel die Sjinese as die Russiese tipes. 'n Mens kan nie sê dat 'n land kommunisties of nie-kommunisties is deur bloot die bevolking te tel en vas te stel of die meerderheid kommunisties-gesind is of nie. Dit het nêrens in die wêreld gebeur nie. In geen kommunistiese land was die meerderheid van die bevolking kommuniste toe lg. mag in hande gekry het nie. Lede van die kommunisteparty was meestal 'n klein persentasie van die bevolking. Deur organisasie en die toepassing van sekere tegnieke het hulle daarin geslaag om aan die bewind te kom en te bly. 'n Mens moet jou afvra wie die leiers

is. Dit sal in Afrika, veral met sy eenpartystate, 'n aanduiding gee van wat die land se beleid sal wees.

Onder baie intelligensia in Afrika is daar die opvatting dat die kapitalisme selfs in die lande van sy oorsprong uitgedien is, en dat die enigste pad vir ekonomiese vooruitgang in Afrika geleë is in 'n vorm van sosialisme. Verskeie variante word reeds in lande soos Ghana, Ghinee en Senegal toegepas. Dit gee 'n aanknopingspunt vir kommunistiese beïnvloeding.

Die kommuniste is ook bewus van die krag van die Islamitiese fanatisme en wil dit gebruik. Mohammed Ali Chang, ondervoorsitter van die Sjinese Islamitiese Vereniging het by geleentheid groete aan die Moslems van Afrika gestuur met die versekering daarby dat hul godsdiensgenote onder Mao Tse-tung politieke regte en vryheid van godsdiens geniet. Die Somaliese propagandaveldtog teen Ethiopië en die botsings in die Ogadenprovinsie dra die kenmerke van 'n godsdiensoorlog, hoewel op 'n klein skaal. Sowel Pres. Nasser as die Russe ondersteun die uitbreiding van die Islam in Afrika. Moskou bied beskerming aan die Somalis aan. Die „Stem van Arabie” wat van Kaïro af uitsaai, bied opnames aan van Arabiese geleerdes oor Arabiese sosialisme en die verenigbaarheid daarvan met die Islam.

Die vraag wat 'n mens jou afvra wanneer al hierdie feite in oënskoue geneem word is: waarheen beweeg Afrika? Sal Afrika nie alleen die strydperk wees tussen Oos en Wes nie, maar ook tussen Noord en Suid, d.w.s. tussen die Islam en die Christendom? Wie sal die stryd om die 31.5% van die bevolking wat die stamgodsdienste aanhang wen? Of sal die heidense stamgodsdienste 'n vernuwing ondergaan en onder invloed van die nasionalisme in Afrika sterker na vore kom? Of sal daar 'n soort sinkretisme tussen die stamgodsdienste en die Christendom aan die een kant en die Islam aan die anderkant plaasvind? Al hierdie tendense is soos ons gesien het in Afrika aanwesig. In elk geval verg die toestand die ernstige aandag van alle kerklike en godsdienstige leiers in ons land en in ander lande van die wêreld. Die saak van die toekoms van die godsdiens in Afrika moet bestudeer word, nie alleen uit prinsipiële standpunt nie, maar ook vanuit die standpunt van die situasie in die vasteland self.

P. F. D. WEISS,

Direkteur : Afrika · Instituut.